

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

מחלוקת בשל מכבדות . פ"ה כולה שמעתי בנחלשו ביו"ט ודווקא בשל מכבדות דאיכא נמי מחבדות גזרו רבנן שמה יעלה ויתלוש וקשה נהי דלא גזרו בני יריחו בשל מכבדות שמה יעלה ויתלוש תיפוק ליה שמשתמש במחוצר דאטו לית לכו הא דתנן (ביצה דף ל"ג:) אין עולין באילן וכו' ובין הכיפין נמי אמאי ד"ה מותר הא קמשתמש באילן כדלמר כצריה (שבת דף ק"ב:) אין מניחין נר על גבי דקל שמה ישתמש באילן בשעת נטילתה וכן משמע בעירובין (דף ק') ובכמה דוכתי ועוד דלא גרע בין הכיפין מבינה שגולה שהיא על הקרקע דאסרינן בצילה (דף ג') משום פירות העושרין *ולכא לאוקמא בפחות מג' טפחים דמותר להשתמש דמ"מ ה"ל לפלוני בבין הכיפין בין פחות מג' טפחים ליותר ונראה לר"י דשמעתא חיירי בתלושין מע"ט במכבדות ובכיפיים ומונחים שם בין השמשות וקאמר מחלוקת בשל מכבדות דרבנן חסרי אפילו נפלו לארץ ביו"ט כיון דמכבדות איכא נמי מחבברים גזרינן שמה יעלה ויתלוש כיון דבין השמשות היא על האילן אע"פ שהן תלוש וכו' יריחו לא גזרו כיון דתלוש מע"ט אבל בשל בין הכיפין הואיל ולא היו שם מחבברים ליכא למיגזר אטו שמה יעלה ויתלוש ממוקם שלא נשרו והשתא א"ש דלא דמי לבינה דהתם שגולה ביו"ט גזרינן והכא בנחלשו מע"ט וקלה תימה איך יכירו בין אותם שגזרו דאמולו לאותם שגזרו היום ושגר מן הכיפין לגשר מן המכבדות ופריך והא מוקלה ניכח כיון דהיו בין השמשות על האילן ומעלין בהן ואין מעלין במה שבתוכן; ולא היו ראויות לנטילת שלא ישתמש באילן ובירושלמי דס"פ פריך בזה אן קיימין חי בגשרו מע"ט ד"ה מותרים וחי ביו"ט ד"ה אסורים אלא בזה קיימין שבת פ"ה ובסתם לא שייך למיגזר כסתם פ"ה יעלה ויתלוש אלא דוקא בגשרו ודחי ביו"ט והיכא דנשרו ודחי ביו"ט אפילו בשל בין הכיפין אסור ופריך והא מוקלות ניכח פ"ה ספק מוקלות ניכח אבל מ"מ קשה דתיפוק ליה שמשתמש במחוצר :

מאן שמעת ליה דאמר מיהו ולא מיהו רבי יהודה וקתני קוצרין ברצון חכמים ולישמעין הני ארבעה הוה אלא סמי מוכן קצירה; ומתירין גמויות של הקדש של חרוב ושל שקמה אמרו אבותינו לא הקדישו אלא קורות ואנו נתיר גמויות של הקדש של חרוב ושל שקמה ובגידולין הבאין לארדר מכאן עסקינן וסברי לה כמ"ד אין מעילה בגידולין ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא; ופורצין פרצות; אמר עולא א"ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל מכבדות דרבנן סברי גזרינן שמה יעלה ויתלוש ואנשי יריחו סברי לא גזרינן שמה יעלה ויתלוש אבל בשל בין הכיפין דברי הכל מותר א"ל (ה) רבא והא מוקצות גינהו וכי תיבא הואיל דחזי לעורבין השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים *דתנן ר' יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם א"ל *אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דכל מידי דחזי לאיניש לא מקצה ליה מדעתיה מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם כל מידי דחזי לאיניש דעתיה עלויה כי אתא רבין א"ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל בין כיפין דרבנן סברי מוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם ואנשי יריחו סברי מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם אבל בשל מכבדות דברי הכל אסור גזרינן שמה יעלה ויתלוש; ונתנין פיאה לירק; ולית להו לאנשי יריחו הא *דתנן *כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקישתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה כל שהוא אוכל פרט לספחיו סמים וקוצה ונשמר פרט להפקר וגידולו מן הארץ פרט לכמהין ופטירות ולקישתן כאחת פרט לתאנים ומכניסו לקיום פרט לירק א"ר יהודה אמר רב הכא בראשי לפתות עסקינן ומכניסו לקיום ע"י דבר אחר קמיפלגי מר סבר מכניסו לקיום ע"י דבר אחר שמה קיום ומר סבר לא שמה קיום; ת"ר בראשונה היו נותנין פיאה ללפת ולכרוב ר' יוסי אומר אף לקפלוט ותני' אידך *היו נותנין פיאה ללפת ולקפלוט ר"ש אומר אף לכרוב ניבא

מולין די
שבת קמי'
ביצה ו: כ:

ביצה טז

שבת סח
ד"ה י'
פיאה ס"א
[מ"ד]

[תוספתא פ"א]

הגהות
הב"ח

(ה) נבא א"ל
רבה והא
מוקלות ניכח:

אמר אף

אמר אף

אמר אף

אמר אף

אמר אף

רבינו הגאון

מנין: בתירין גמיות של הקדש פ"ה הן גזרים הפרים משרשי אילנות וכן קשקשי אילנות והיו אנשי יריחו אכילים אבותינו לא הקדישו אלא הקורות מפני שהיו בעלי בתים נוטלין אותן ברוק קרות הקדישו גדולין לא הקדישו והיו מתירין הגמיות והיו בידם חכמים ואמרו נהי דמעילה בגידולין ליכא איסורא מיהא איכא רבנן לפשעיהו אפילו עליה דר' יוסי בפעולה פ"ד ואמר הקדישו אילן ואח"כ נשא פירות שרה ואח"כ נתמלאת עשבים ואין מעלין בהן ואין מעלין במה שבתוכן; ואובלין ופחתה גזרינן פ"ה הן הפירות העובלות מן האילן ומיהו בידם חכמים ואמרו בלישנא כהרא מנהלות בשל בין הכיפין ואנשי יריחו סברי מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם ורבנן סברי מוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם אבל התמרים של מכבדות שהן מותרין אם נשרו דברי הכל אסרינן פ"ה טעמא הירואה כי מחוצרין הוי ונפלו בשבת ואמרו מותרין הן יעלה ויתלוש; ואקשינן ונתנין פיאה לירק והתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וכו' ואמרינן כפיא ומכניסו לקיום חייב בפיאה והאין עלה הירק אע"פ שלקישתו כאחת איך מכניסו לקיום ושני רב יהודה שמשא דרב האי ירק דקתני כפתני' ראשי לפתות לא הוי מוכן לקיום ע"י ד"ה כבבישה כדריך כל הכבשינן. אנשי יריחו סברי כי האי נותנין מוכן לקיום מירין וירבין סברי לא ת"ר נתנין פיאה ללפת ולכרוב רבי יוסי אמר אף לקפלוט ותניא אידך ונתנין פיאה ללפת ולקפלוט רבי שמעון אמר אף לכרוב

דתנן רבי יהודה אומר אם לא

היתה נבילה מע"ט. תימה הא התם לא הוי מוכן לאדם דאסור לשומרה בשבת ומפרש ה"ר יוסף דממשנה יתירא דייק דלא ה"ל למיתני לפי שאינה מן המוכן כיון דכבר תנא איסורא אלא אפילו היה מוכן לכלבים ור"י מפרש מוכן לאדם היינו שמומדת לאכילה אדם ואע"ג דחין ראויה לאדם לאותה שבת היינו מחמת איסור ולא מחמת הקלה שלא היה רועה שיהיה בה אדם ולא אמרינן עמידתה לאדם כעמידתה לכלבים שאלו היתה שמומדת לאדם היתה מותרת כשנתכלה בשבת ולגבי כלבים ליכא מוקצה מחמת איסור כי יש דברים שראויים ליתן לכלבים חיים כגון עופות וכו' ואלו כהן ולא אמר דהוי מוכן לכלבים אע"ג דלכסוף הוי מוכן לאדם: **מוכן** לעורבים. אפילו חי לא שרי הכא אלא למי שיש לו עורבים אינטיריך בריש בינה (דף ג') למיסר פירות הגושרין מטעם גזירה שמה יעלה ויתלוש לא מני מני מוקלה לא שייך בה למיגזר חי לכו משום גזירה שמה יעלה ויתלוש:

בלל אמרו בפיאה כו' . נראה לרבינו תם דמלאורייתא לא

מייחשב בפאה אלא זית וכרם וסדה דקייבי בהדיא בקרא ואחריני תקנתא דרבנן ניכח ושאין מכניסו לקיום לא רצו לתקן פיאה דחינו דבר חשוב ותחינה וכל דדמי לה אף על גב דחשיב איכא בטול עניים לפי שאין לקישתן כאחת והספד יתר על הריחו וכמיהו ופטירות הואיל ואין במינו חיובא שאין גדל בקרקע לא תקנו והא דדריש בטורת כהנים יכול שאני מרבה קישואין ודלועין שהיו חייבין בפיהה תלמוד לומר ובקונכרם את קייר ארנכס מה קייר שהוא אוכל ושגר וגידולו מן הארץ אף כל כו' ילא ירקות כו' אסמכתא בעלמא היא כמו שדורש שם מקרא מעשר ירק אף על גב דהוי דרבנן אלא

מר [אנשי יריחו] סבר, מכניסו לקיום על ידי דבר אחר, שמייה קיום. ואף ראשי הלפתות מתקיימים על ידי האמהות. ולכך נתנו מהם פיאה.

ומר [חכמים] סבר, הכנסה לקיום על ידי דבר אחר, לא שמייה קיום. ולכך פטרו את ראשי הלפתות מפיאה.

תנו רבנן: בראשונה היו נותנין פיאה ללפת [לעלי הלפת] ולכרוב.

רבי יוסי אומר: אף לקפלוט היו נותנין פיאה.

ותניא אידך: בראשונה היו נותנין פיאה ללפת ולקפלוט.

רבי שמעון אומר: אף לכרוב היו נותנים.

והוינן בה: נימא תלתא תנאי הוו בענין זה. א-ת) תנא קמא דרבי יוסי סבר, שנותנין ללפת ולכרוב. ותנא קמא דרבי שמעון סבר, שנותנין ללפת ולקפלוט. ורבי יוסי ורבי שמעון סברי, שנותנים לשלשתם.

ודחינן: לא.

אלא תרי תנאי הוו בלבד.

ותנא קמא דרבי שמעון דאמר "נותנים ללפת ולקפלוט", היינו רבי יוסי. שאף רבי יוסי לא חייב אלא בהם בלבד, ולא בכרוב.

ותנא קמא דרבי יוסי דאמר "נותנים ללפת ולכרוב", היינו רבי שמעון. שאף רבי שמעון לא חייב אלא בהם בלבד, ולא בקפלוט.

והוינן בה: וכי לית להו לאנשי יריחו הא דתנן: כלל אמרו בפיאה. כל דבר שהוא אוכל [דבר הראוי לאכילה], ואינו מופקר אלא נשמר על ידי בעליו, וגידולו מן הארץ, ולקיימתו כאחת [שכל פירותיו נלקטים בזמן אחד], והבעלים מכניסו לקיום — הרי הוא חייב בפיאה!

ומפרשינן: כל שהוא אוכל — פרט למפיהו טטים וקוצה, שהם קשים לאכילה. ולפיכך הם פטורים מן הפיאה.

ונשמר — פרט להפקר שפטור מן הפיאה.

וגידולו מן הארץ — פרט לכמהין ופטוריות! שאין להם שורש בארץ, וגידוליהם מן האויר ולא מן הקרקע.

ולקיימתו כאחת — פרט לתאנים, שאינן נלקטות בפעם אחת, אלא אחת אחת. כל תאנה בגמר בישולה.

ומכניסו לקיום — פרט לירק שאינו מתקיים לאורך זמן, אלא מתעפש מיד. ואין אוגרים אותו לקיימו לזמן מרובה.

הרי תנן להדיא, דהירק פטור מן הפיאה. ומה סברו אנשי יריחו שנתנו ממנו פיאה?

אמר רב יהודה אמר רב: הכא במעשה אנשי יריחו — בראשי [עלי] לפתות עסקינן.

שהם בפני עצמם אינם מתקיימים. אבל אמהות הלפת מתקיימות זמן מרובה. וכשמכניסים את העלים יחד עם האמהות, הרי הם מתקיימים.

ובדבר שמכניסו לקיום על ידי דבר אחר, קמיפלגי.

הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך". ודרשינן: בדבר שאין לו חלק ונחלה עמך, חייב אתה לעשר. יצאה פיאה, שיש לו ללוי העני חלק ונחלה עמך. שהרי הפקר היא לעניים.

ולכן, כשהוא נותן פיאה, שאינה מחויבת, מן הירק, הרי היא חייבת במעשר, לפי שאין בה דין פיאה מן התורה. וכשאוכלים ממנה העניים בלא מעשר כאילו היתה פיאה, נמצאו אוכלים טבילים.

ותמהינן: למה ליה לבוהיין למימרא להו לעניים "לא מפני שעניי צרה"?

והרי הבטיח להם כפליים מן המעושר. ומובן מאליו שלא מפני צרות העין אמר להם להחזיר את הפיאה.

ומשנינן: אמר להן כך, כי היכי דלא לימרו לעצמם, דחויי הוא דקמורחה לן! ובאמת לא יתן לנו כלום לבסוף. שאם רוצה ליתן, למה ביקש מאתנו להחזיר את מה שנטלנו. ולכך הוצרך לפרש להם טעמו של דבר.

תנו רבנן: עורות העולה והחטאות והאשמות וכל קרבנות ציבור, היו מתחלקים לכהנים.

בראשונה היו מניחין את עורות הקדשים [קדשי קדשים] בלשכת בית הפרוה שבעזרה. ולערב היו מחלקין אותן לאנשי בית אב שעבדו באותו היום. שכל משמר היה חלוק לשהה בתי אב. וכל בית אב שימש ביום אחר. וכל בית אב היה נוטל עורות אותו היום. בין שהיו מרובים ובין שהיו מועטים.

והיו בעלי זרועות [כהנים חזקים] נוטלין אותן בכח הזרוע.

ומאי "אף" דקאמרי רבי שמעון ורבי יוסי [דמשמע שהסכימו לדברי התנא קמא שלהם, ובאו רק להוסיף עליהם]?

לא לכל דברי התנא קמא הסכימו, אלא רק אקמייתא.

כלומר, למין הראשון שהזכיר. דבמאי דקאמר תנא קמא נותנים ללפת ולכרוב, לא הסכים עמו רבי יוסי אלא בלפת. והוסיף עליו אף קפלוט.

וכן במאי דקאמר תנא קמא דאידך ברייתא "נותנים ללפת ולקפלוט", לא הסכים עמו רבי שמעון אלא ללפת. והוסיף עליו כרוב.

נמצאו שתי שיטות בדבר:

השיטה האחת היא, שנותנים ללפת ולכרוב. והשיטה השניה היא, שנותנים ללפת ולקפלוט. אבל ליכא מאן דאמר שנותנים לשלשתם.

תנו רבנן: בן בוהיין נתן פיאה לירק. ובא אביו ומצאן לעניים, שהיו טעונין ירק, ועומדין על פתח הגינה.

אמר להם: בני, השליכו מעליכם את הירק שנטלתם, ואני נותן לכם כפליים בירק מעושר כדין.

ולא מפני שעניי צרה במה שנטלתם, אומר אני לכם להשליכו.

אלא מפני שאמרו חכמים: אין נותנין פיאה לירק!

ואסור ליתן ממנו פיאה, מפני שהפיאה שטורה מן המעושר. כדכתיב במעשר "ובא

אוי לי מאלתן [ממקלותיהם], שהיו עבדיהם חמסנים, וחובטים את העם באלות.

אוי לי מבית חנין כהן גדול, אוי לי מלחישתן. שהיו לוחשים ויועצים רעה.

אוי לי מבית קתרום כהן גדול, אוי לי מקולמוסן. שהיו כותבין איגרות לרעה.

אוי לי מבית ישמעאל בן פיאבי כהן גדול, אוי לי מאגרופן.

שכל אלו הם כהנים גדולים, ובניהן גזברין, וחתניהם אמרכלין [ממוני הקדש]. הוא נוטריקון של "אמר כל". שעל פיו נחתכין כל צרכי ההקדש].

ועבדיהן היו חובטין את העם במקלות.

תנו רבנן: ארבע צווחות צווחה העזרה.

צווחה ראשונה היתה: צאו מכאן בני עלי, שטימאו את היכל ה'!

כדכתיב "ועלי זקן מאד, ושמע את כל אשר יעשון בניו, ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד".

ועוד צווחה העזרה צווחה שניה: צא מיכן, יששכר איש כפר ברקאי, שמכבד את עצמו, ומחלל קדשי שמים!

ומפרשינן: דכהן זה הוה כריד ידיה בשיראי [עטף ידו בכבד] ועביד עבודה! ועבודה פסולה היא זו. לפי שחציצה פוסלת בקדשים דכתיב "ולקח הכהן". ובעינן שיקח בידו בלא חציצה. וגם היה מבזה בכך את העבודה.

לפיכך התקינו, שיהיו מחלקים אותן מערב שבת לערב שבת. דאתיין כולחו משמרות ושקלן בהרדי! שהעורות שנתאספו מכל השבוע יתחלקו שוה בשוה בין כל כהני המשמר. וכיון שכל אנשי המשמר היו נוכחים בשעת החלוקה, שוב לא יכלו בעלי הזרוע ליטלן בכח. אלא היו מתחלקים שוה בשוה.

ועדיין היו גדולי כהונה [השרים שבהם] נוטלין אותן בזרוע. ומשום כך עמדו כל כהני המשמרות שהיו הבעלים של העורות, והקדישום לשמים. כדי שלא יוכלו חבריהם ליטלן בכח.

ומתוך כך נתרבה ממון ההקדש. ואמרו: לא היו [עברו] ימים מועטים, עד שחיפו את החיכל כולו בטבלאות של זהב, שהן בגודל אמה על אמה, כעובי דינר זהב.

ולעת הרגל, היו מקפלין אותן [את הטבלאות], ומניחין אותן על גב המעלה שבהר הבית [רחבה פנויה היתה מחוץ לעזרה, ובה שש מעלות]. כדי שיהו עולי רגלים רואין כמה שמלאכתן נאה, ואין בה דלם [דופי].

תנא: אבא שאול אומר: קורות [גזעי עצים מחוברים לקרקע] של שקמה היו ביריחו. והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע מבעליהן. עמדו הבעלים והקדישום לשמים, כדי לאוסרם על בעלי הזרוע.

עליהם [על הכהנים בעלי הזרוע] ועל כיוצא בהם, אמר אבא שאול בן בטנית, משום אבא יוסף בן חנין:

אוי לי מבית בייתום [כהן גדול היה, ושמו בייתום].

וכששאלוהו בדבר, אחוי בידיה [עשה בידו ב-11 תנועה, דרך צחוק]. ואמר: ודאי הוא שכבש טוב יותר. שהרי הוא קרב לתמיד. דאי גדיא יאי, יסק הגדי לתמידא!

אמר מלכא: לא די שלא אמר כמותי, אלא אף אמר כן בלשון צחוק. הואיל ולא הוי ליה אימתא דמלכותא [יראת המלכות] ניפסקו [נחתוך] ליד ימיניה.

יהב יששכר שוחד לעבד המלך, ופסקיה לשמאליה, במקום יד ימינו.

שמע מלכא מכך, ופסקיה אף ליד ימיניה. ונותר בלא שתי ידיו.

אמר רב יוסף: בריך רחמנא דאשקליה [שנטל] ליששכר איש כפר ברקאי למיטרפסיה [לגמולו] מיניה בהאי עלמא! ולא יקבל את עונשו בעולם הבא ששם העונש חמור ביותר.

אמר רב אשי: יששכר איש כפר ברקאי לא תנא מתניתין [לא שנה משנה וברייתא]. ומשום כך אמר שהכבש טוב מן הגדי.

דתנן: רבי שמעון אומר: כבשים קודמים לעזים בקרבנות בכל מקום, שבכל קרבן הבא מן הכבשים והעזים, כתיב "כבש" תחלה.

יכול שהוא מפני שהכבשים מובחרין במינון יותר מהעזים?

תלמוד לומר בחטאת: "והביא את קרבנו שעירת עזים תמימה" ואחר כך כתיב "ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה".

הרי הקדים עז לכבשה. מלמד, ששניהן שקולין כאחד.

ועוד צוחה שלישית צוחה העזרה: שאו שערים ראשיכם, ויכנס ישמעאל בן פיאכי, תלמידו של פנחס, וישמש בכהונה גדולה! שהוא עצמו כשר היה. והא דקאמר לעיל "אוי לי מבית ישמעאל בן פיאכי", הוא משום שאנשי ביתו היו בעלי זרוע.

ועוד צוחה רביעית צוחה העזרה: שאו שערים ראשיכם, ויכנס יוחנן בן נרבאי כהן גדול, תלמידו של פנקאי, וימלא כריסו מקדשי שמים!

אמרו עליו על יוחנן בן נרבאי, שהיה אוכל ג' מאות עגלים, ושותה ג' מאות גרבי יין, ואוכל ארבעים סאה גוזלות בקינוח סעודה! כלומר, היה מגדל בביתו הרבה כהנים, והוצרך לסעודתם כמות אכילה מרובה כל כך.

אמרו: כל ימיו של יוחנן בן נרבאי, לא נמצא נותר במקדש, שהיה הוא אוכל את בשר הקדשים עד תומו.

והוינן: מאי סלקא ביה בסופו של יששכר איש כפר ברקאי?

אמרי: מלכא ומלכתא של בית חשמונאי הוו יתבי. מלכא אמר: בשר גדיא יאי [טוב] למאכל יותר מבשר הכבש!

ומלכתא אמרה: בשר אימרא [כבש] יאי טפי מגדי!

אמרו: מאן מוכח [מי יכול להביא ראייה] בדבר זה? — כהן גדול דמסיק [מעלה] קרבנות כל יומא, הוא יכריע בדבר!

אתא איהו [יששכר איש כפר ברקאי כהן גדול] לפניהם.